

LBRIS

We know
books

PLANETA
BUCUREȘTI

Colecția *Planeta București* este inițiată și coordonată de
SILVIA COLFESCU

Copyright © Dan Roșca, 2025

Copyright © pentru prezenta ediție, Editura Vremea, 2025

Coperta: Silvia Colfescu

Foto coperta I: *Tânără boieroaică din București, pe la 1840.*

*Cam așa trebuie să fi arătat și domnița Zoe Bibescu,
personaj de seamă al acestei narațiuni
(Pictură de Charles Doussault, B.A.R.)*

Redactor: Odilia Roșianu

Corector: Alexandra Ciuciulin

Tehnoredactor: Gabriel Ionescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ROȘCA, DAN

Amintirile Bucureștilor : povestea Giocondei de pe malul

Dâmboviței / Dan Roșca ; pref. de Emanuel Bădescu. - București :

Vremea, 2025

ISBN 978-606-081-315-6

I. Bădescu, Emanuel (pref.)

72

94

Editura Vremea este acreditată CNCS, categoria B,
domeniul *Istorie și Studii culturale*

DAN ROȘCA

AMINTIRILE BUCUREȘTILOR
Povestea Giocondei de pe malul
Dâmboviței

Prefață de Emanuel Bădescu

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2025

- [1077]. *Informația Bucureștiului*, nr. 10380, 10 mar. 1983
 [1078]. *Informația Bucureștiului*, nr. 10764, 7 iun. 1988
 [1079]. *Informația Bucureștiului*, nr. 11206, 11 nov. 1989
 [1080]. *Libertatea*, nr. 634, 6 feb. 1992
 [1081]. *Tineretul liber*, nr. 625, 28 mar. 1992
 [1082]. *Flacăra*, nr. 21, 27 mai 1992
 [1083]. *Libertatea*, nr. 1606, 27 mai 1995
 [1084]. *România liberă*, nr. 1792, 19 feb. 1996
 [1085]. *Flacăra*, nr. 45, 8 nov. 1994
 [1086]. „Fântâna Lahovari”, pe *Wikipedia*, sep. 2024
 [1087]. Dan Roșca, *De la Primăvara Eternă la Târgul Păduchilor*, Editura Ars Docendi, București, 2018, p. 65
 [1088]. *România liberă*, nr. 3617, 13 feb. 2002
 [1089]. <https://www.comunicatedepresa.ro/radio-guerrilla>
 [1090]. *Cotidianul*, nr. 285, 1 dec. 2006
 [1091]. *Observatorul cultural*, nr. 140, 29 oct. 2002
 [1092]. *Observatorul cultural*, nr. 138, 15 oct. 2002
 [1093]. *Dilema*, nr. 501, 18 oct. 2002
 [1094]. <http://www.fundatiaanonimul.ro/>
 [1095]. *România literară*, nr. 46, 19 nov. 2003
 [1096]. Nicolae Iorga, *Istoria Bucureștilor*, Editura Vremea, București, 2008, colofonul
 [1097]. *Ziua*, nr. 1991, 4 ian. 2001
 [1098]. <https://dexonline.ro/definitie/sanchi>
 [1099]. <https://dexonline.ro/definitie/sictir>

Tabla de materii

Prefață	7
Introducere	11
PALATUL BOIERESC	13
<i>Casele de odinioară și câțiva termeni turcești</i>	16
Cantacuzinii	17
<i>O poveste urâtă</i>	17
Brâncovenii	22
<i>Trădarea lui Toma</i>	22
<i>Dușmănia dintre Cantacuzini și Brâncoveni</i>	24
Urmașii lui Constantin-Vodă.....	27
<i>Palatul Dudescu</i>	32
<i>Rigas Velestinlis</i>	34
O poveste înduioșătoare	42
Bibestii	43
Bibescu și Marițica cea frumoasă	47
<i>Adolphe Etienne Billecocq</i>	51
Ce s-a întâmplat cu Bibescu și cu soțiile sale?.....	57
Feciorii domnitorului Bibescu	58
<i>Duelistul</i>	61
Palatul în ultimele decenii de existență	65
Mici afaceri	65
Inundațiile	73
<i>Cartierul se schimbă (în rău)</i>	76
Imprimeria Statului	81
Hotelul garni	84
Restaurantul <i>Gherner</i>	85
Institutele medicale	86
<i>Doctorii reîntorși în România și institutele lor</i>	94
<i>Încă o provocare la duel</i>	101
<i>Administratorii averii brâncovenești</i>	104

<i>Ceva surprinzător</i>	115
<i>Bibestii și Brâncovenii</i>	116
<i>George Bibescu și politica</i>	119
<i>Polisportivul George Valentin Bibescu</i>	122
MULT VISATUL PALAT AL SENATULUI ROMÂNIEI	125
<i>Povestea înființării instituției Senatului</i>	125
<i>Gara Centrală</i>	127
<i>Intenții mai vechi</i>	130
<i>Algerienii</i>	143
<i>Primii locatari: vagabonzii</i>	154
<i>Visele nu costă!</i>	155
<i>La Piața Senatului</i>	156
<i>Clubul cerșetorilor</i>	164
<i>Pavilionul expozițional</i>	168
<i>Sălile de spectacol</i>	181
<i>Domnii Golea, Val și Ciulley</i>	183
<i>Ademenitorul nume Gioconda</i>	188
BLOCUL DE LOCUINȚE	203
<i>Criza de locuințe</i>	203
<i>Unele dezvăluiri despre lucruri de demult</i>	204
<i>Baia Brâncovenilor</i>	206
<i>Blocul în anii noștri</i>	216
<i>În prezent</i>	219
<i>Surse bibliografice și note</i>	225

Introducere

Acum vreo zece ani, un bun prieten – este vorba despre distinsul istoric care a întocmit prefața acestui volum – m-a întrebat de ce nu scriu ceva și despre trecutul cartierului în care trăiesc. Fiindcă atunci aveam în minte alte subiecte care, documentate și dezvoltate, au devenit apoi materiale ample ce au văzut lumina tiparului, nu am știut ce să-i răspund. Însă nu am uitat niciodată îndemnul său, așa că acum câteva luni m-am apucat de lucru.

După planul inițial, acest text trebuia să fie ultimul dintre cele trei capitole ale unui volum, în condițiile în care primele două erau deja scrise. Apoi, văzând că volumul de informații despre istoria acestui loc de pe malul Dâmboviței conduce la un material disproporționat de amplu în raport cu celelalte capitole, am decis ca el să fie o carte de sine stătătoare.

Din loc în loc, cititorul va întâlni rubrica *PARFUMUL EPOCHII*, cuprinzând, sub forma unor citate, știri, glume sau *cancanuri* – cu sau fără legătură cu tema principală –, ce are rolul de a-l pune în contact cu atmosfera, evenimentele, frământările, obiceiurile și moravurile momentului respectiv.

Să pornim deci la drum!

Cel ce coboară pe Calea Victoriei, spre splaiul Dâmboviței, vede, drept în față, dincolo de apă, un complex arhitectonic impunător, de factură modernă, având în mijloc o clădire foarte înaltă, careia unii locuitori ai cartierului îi spun „blocul-turn”, însă cei mai în vârstă îi zic altfel, folosind un nume pe cât de frumos, pe atât de neobișnuit! Până acum câteva decenii, zona arăta complet diferit. Care o fi istoria acestui loc? Acolo se va desfășura povestea noastră, lungă și întortocheată, mai mult tristă decât veselă, care începe cu boieri mari, cu domni și domnițe, cu prinți și prințese.

Să traversăm deci râul pentru a ajunge în cartierul Bisericii Sfinții Apostoli, apoi să închidem ochii, spre a ne duce cu mintea în urmă cu mai bine de trei secole.

PALATUL BOIERESC

Istoria unei case nu înseamnă mare lucru fără povestea vieții celor care au stăpânit-o, au locuit în ea sau măcar au fost în trecere pe acolo, cu bucuriile, speranțele, tristețile și decepțiile lor.

Un mare istoric schițează astfel epoca în care începe narațiunea noastră: „Într’o bogată lume de lux oriental, copiat după al Bizanțului otoman, se desfășoară strălucitoarele alaiuri de împărătească imitație, ospetele la care vin boierii cu capul ras, lăsându-se numai șuvița de care îngerii trebuiau să apuce pentru a-i duce în Rai (...), și le fluturau mânecile largi ale mantiilor deasupra anteriilor de stofe scumpe” [1, pp. 118, 120].

Și, am completa noi, era o epocă a pasiunilor nemăsurate, a violenței și răzbunărilor.

Pentru a ne putea mișca în voie în orașul de altădată, este musai să clarificăm ceva: cuvântul *mahala* – care la noi, la români, a căpătat cu vremea un sens disprețuitor, adică cel de cartier periferic [2] – este de origine turcă și, în trecut, se putea referi la orice zonă a orașului, chiar și la cele mai centrale: de exemplu mahalaua Ienei, mahalaua Colței etc. Interesant este faptul că, în limba turcă, termenul are și acum aceeași semnificație generală [3]. Suntem pe vremea când turcii ne numeau disprețuitor *ghiauri*, fiindcă eram străini de religia lor.

PARFUMUL EPOCII. Iată cum vedea lumea noastră, pe la 1700, un străin venit din Occident.

Care erau portul și podoabele românilor?

„Locuitorii țării poartă părul scurt, în schimb preoții și călugării îl poartă lung, după datinile bisericii ortodoxe. Majoritatea valahilor poartă barbă, ca și celelalte popoare orientale, iar alții poartă numai mustăți. Îmbrăcămintea femeilor e un amestec de modă grecească și turcească, fără fața acoperită. Cele măritate își acoperă capul a doua zi după nuntă cu o maramă albă, adusă în jurul bărbiei și legată la spate în două cozi lungi, atârname. Fetele își gătesc capul cu părul propriu împletit în cosiță, din care apoi formează

un coc prins în ace. În zilele de sărbătoare se gătesc cu haine bogate și juvaieruri scumpe, cu salbe de monede de aur de diferite mărimi, până la valoarea de 10 galbeni una. Fetele mai sărace poartă salbe de argint, după punga lor” [4, p. 73].

Cum erau plimbările în oraș și vizitele?

„Jupâneșele se plimbă în oraș în rădvane trase de câte doi cai, cu *valtrapuri* de culoare verde sau albastră, dar niciodată roșie, culoare rezervată numai familiei domnitorului. Vizitiul nu șade în față, pe *capră*, ca la noi, ci călare pe calul din stânga. Înlăuntrul trăsurii, când nu e de modă nemțească, nu se află locuri de șezut, dar (ele) se improvizează ușor cu covoare și perne mari, acoperite de catifea. Servitoarea, de obicei o femeie bătrână, care însoțește jupâneasa, șade în spatele stăpânei, pe scândura fără perne. Boierii umblă în oraș călare, însoțiți de un alai de slugi, după demnitatea ce ocupă, iar la intrarea în curtea palatului descălecă și, înainte de a sui scara Curții, își scot ghetetele punând în picioare niște pantofi, numiți turcește papuci; același obicei respectuos se întrebuintează la vizitele între boieri. Dacă vizitatorul e supusul unei națiuni orientale, i se oferă loc de ședere la capătul *divanului*, loc de cinste, unde se așază cu picioarele încrucișate sub el, după obiceiul oriental, și cu spatele rezemat de perne, care sunt înșirate de-a lungul peretelui, în toată lungimea divanului care nu e mișcător, ci fixat de perete” [4, pp. 73-74].

Cum arăta interiorul unei case?

„Patul nu se desface decât noaptea, pentru dormit, așa încât saltelele umplute cu bumbac și plapumele sunt strânse înfoiat și îndoite la capete, formând o masă pătrată și înaltă și acoperită cu un cearceaf alb și subțire, cu flori de mătase și terminată apoi cu perne din aceeași pânză. Fiecare odaie are câte un cămin, care se numește în limba valahă sobă, cu o portiță ovală prin care se bagă lemnele și o ieșire pentru fum, iar în partea inferioară transmite căldura prin una sau două coloane pătrate sau rotunde, lucrate cu stuc, și care încălzesc odaia. Tapițerii sau alte ornamente nu se văd în casele din Valahia, decât doar vreo icoană încadrată și atârnată într-un loc înalt, pe postav de damasc sau brocart. Măsuța, când nu e de lemn scump, e totdeauna cu un covoraș și așezată într-un colț al odăii; scaune nu se întrebuintează, în schimb sunt bănci fixate în jurul pereților și acoperite cu postav (ce numai la Curte e de culoare roșie), care îmbracă și pereții până la o oarecare înălțime, servind de reazem” [4, p. 74].

Cum petreceau *musafirii* – iată un alt cuvânt de origine turcă! [3] – într-o casă boierească?

„Odaia de mâncare se numește «casa mare». Casele boierești însă au terase spre grădini, unde se ia masa în timpul verii, la răcoare. Masa pe care se mănâncă e în felul celor din sălile de mâncare din mănăstirile catolice, neutilizându-se la valahi mese ovale sau rotunde în mijlocul sălii. Comesenii se așază de o parte și de alta a mesei, pe bănci lungi cu spătare acoperite cu lăicere. Capul mesei este rezervat stăpânului casei sau unei persoane cu vază. Fața de masă e din pânză de casă lucrată din in foarte subțire, ca și șervetele, dar când acestea nu ajung pentru numărul comesenilor, atunci se servesc de un ștergar lung, cu care se acoperă de obicei farfuriile și tacâmurile și cu care comesenii își potrivește câte o porțiune în loc de șervet. Până se servește masa, invitații se întrețin cu gazda în odaia sa, unde se servește vutcă și se aduce apă pentru spălătul mâinilor. Își scot apoi anteriele, pe care le prind numai într-o copcă la guler, rămânând mânecile atârnată în lung, la spate. Acesta e un act de bunăcuviință pentru invitați. Preotul, care de obicei nu lipsește, spune un *Tatăl nostru* în grecește sau slavonește și binecuvântează masa. Fiecare se așază apoi după rang și, după ce preotul moaie o bucată de pâine în mâncarea adusă, ceilalți își fac cruce și, înclinându-se ușor spre gazdă, începe masa. Dacă e zi de sărbătoare, își urează reciproc sănătate și aceeași întâlnire pentru anul viitor, după care stăpânul casei, după ce-și face din nou cruce, bea primul pahar cu vin. La valahi nu e obiceiul să se ceară de băut, ci se așteaptă invitația gazdei care oferă de băut în același pahar, care trece din mână în mână; străinul deprins cu altă igienă se acomodează cu greu la acest obicei. Mesele lor sunt foarte îmbelșugate, dar mâncărurile nu sunt bine gătite și ceea ce e mai rău e că sunt servite destul de reci, căci în Valahia bucătăriile sunt în fundul curților și deci departe de casă. Valahii au oroare de mâncare de broaște, (...) țestoase sau melci (...). După masă, toată lumea se întoarce în odaia unde s-a servit vutca, și acolo își spală din nou mâinile și gura. Pentru acest scop, apa e adusă în ligheane turcești, de aramă spoită, cu capace găurite, lucrate cu multă artă (...). După spălat se aduc cafele, unii mai beau înainte un pahar cu vin, iar narghileaua este oferită odată cu cafeaua. În sfârșit, boierii își pun anteriele și, după mulțumirile cuvenite, încalecă fiecare și se întorc acasă pentru somnul de după masă, obicei ce există nu numai în zilele lungi de vară, ci și în cele de iarnă” [4, pp. 74-75].

Orașul din acea epocă avea „o sută de biserici și mănăstiri, călugării abuzând prea mult de «darul viilor»” [1, p. 68].

Astfel acomodați cu atmosfera epocii, să pășim în fosta mahala a Arhimandritului, sau Sfinții Apostoli [5, p. 174]. De mult, la 1708 – adică *leat* 7216 de la Facerea Lumii [6], cum se socoteau anii pe atunci –, în timpul domniei lui Constantin Vodă Brâncoveanu [7, p. 294], în acest loc, care atunci se găsea pe malul stâng al vechii Dâmbovițe [8], spătarul Toma Cantacuzino a construit o casă boierească, asemeni unui palat [9, p. 71].

Casele de odinioară și câțiva termeni turcești. Oare cum arăta atunci o casă bună, boierească? Aflăm acest lucru din prezentarea cuprinsă într-un contract de vânzare-cumpărare: „cu grajd, cu cuhnie, cu șopron, cu casă dă jos, cu o casă mai mică, cu poartă bună, cu puț în curte, cu curtea de *uluci*, cu grădina asemenea, cu casele de sus toate grijite, cu paturi, cu *lavife*, cu cearșafuri dă macaturi, cu uși la toate casele, căptușite, cu ferestre dă o sticlă pe toate casele, încuietori la toate ușile, asemenea și beciurile iarăși cu paturi, cu lăviți, cu uși, așșderea cu o cășcioară ce este din dosul grădinii, cu locșorul ei, cu puț în curte” [1, p. 150].

Termenii folosiți de constructorii acum trei secole erau cam aceiași din zilele noastre: *odaie, iatac, acaret, bina, cat, parmaclâc, caldarâm, sobă, ho-geac, burlan, burghiu, rindea, cherestea, cerdac, dușumea, cercevea, geam, pervaz, canat, balama, boiandruc, uluc, sârmă, moloz, bidinea, tavan* (adică *bagdadie*). Puțină lume știe că toate aceste cuvinte sunt de origine turcă [10]: firește, între timp, unii termeni au ieșit din uz, devenind arhaisme.

În acele vremuri, când proprietarul vizita șantierul casei sale, dacă era mulțumit de mersul și calitatea lucrărilor, obișnuia să-i încurajeze pe meșteri adresându-le formula de încurajare, tot turcească, *Aferim!*, adică „Bine lucrati!” [3].

Toma își ridicase palatul în mijlocul întinsei sale proprietăți, ce măsură câteva pogoane, pe care o stăpânea în acea parte a orașului. Terenul – care, în peisajul urban de azi, s-ar întinde pe ambele maluri ale râului, având ca limite străzile Justiției, Apolodor, I.C. Filitti, N. Tonitza și Sfinții Apostoli [11, pp. 27-28], până în fața locului unde este Biserica Domnița Bălașa [12, p. 55] – făcuse parte din moștenirea cantacuzinească a Ancuței, fiica marelui *postelnic* Constantin Cantacuzino și a Ilincăi, ce era, la rândul ei, fiica lui Radu Vodă

Șerban [13, p. 6]. Pentru că domnitorul cantacuzin locuise o vreme acolo, în casele bătrânești ale familiei [11, p. 41] și construisese, tot acolo, o bisericuță de lemn, mahalaua respectivă se numea atunci Șerban Vodă [11, p. 29; 13, p. 4] (fără ca toponimicul să aibă vreo legătură cu Calea Șerban Vodă, aflată la o oarecare distanță, și care duce spre sudul orașului).

Cantacuzinii

Un istoric ne relatează amănunțit tristul episod petrecut în sânul uneia dintre cele mai vechi și mai nobile familii de la noi [14, pp. 130-131]. Este o poveste pilduitoare despre lăcomia de averi, care a dus la dușmănia între frații de sânge și s-a încheiat cu un fratricid. Lucrurile se petrec cu câțiva ani înainte să înceapă domnia lui Brâncoveanu, pe vremea lui Șerban-Vodă Cantacuzino.

Relatarea istoricului este presărată cu citate din *diata* (testamentul) Ilincăi – muma Cantacuzinilor, în care găsim, în afară de cele privitoare la împărțeala moștenirii, înțelepte sfaturi părintești, adresate în limbajul cuviincios, dar imperativ, al rugăciunilor bisericesti –, dar și cu mărturiile unui preot apropiat de familie.

O poveste urâtă. „«Ajungând la vârsta bătrânețelor (...), cugetat-am în inima mea către prea bunul Dumnezeu ca să călătoresc către Ierusalim, să mă închin acolo Sfântului Loc unde a fost îngropat prea curatul trup al Sfinției Sale și să plâng mulțimea păcatelor mele. Drept aceea, fiind eu gata asupra purcesului, am chemat aci pe toți cei de la inimă ai mei iubiți cuconi: Constandin, i Mihai, i Matei, i Iordachi, dându-le poruncă și învățatură precum se cade tuturor celor ce iubesc fiii lor, poruncindu-le a păzi toate câte sunt scrise aici, mai jos. Întâi, fiii mei, să vă îmbrăcați cu frica lui Dumnezeu, și Lui să sluiți și Lui să vă închinați. Și să vă iubiți unul pe altul, locuind întru o dragoste frățească, după cum este zis: *unde vor fi frați adunați în numele Meu, acolo sunt Eu (în) mijlocul lor*. Drept aceea, fiii mei, să locuiți toți împreună, ca (și) cum ați fi într'un suflet, să nu se despartă unul de altul nicicât, ci să cinstească cel mic pre cel mai mare cum se cade, așșderea și cel mare să iubească pre cel mic, după cum este zis.

După aceea, dragii mei, iată că aleg din mijlocul vostru pe fiul meu Constandin, supuindu-l a fi în locul meu ispravnic, adică să aibă el voie a căuta casa mea, și de toate satele, și moșii și țiganii mei».

Apoi urmează diata (propriu-zisă), în care mai lămurește o dată că fiii mai mari, Drăghici și Șerban, și-au luat partea lor de pe când trăia încă postelnicul – Constantin, soțul Ilincăi [15] –, unul Măgureni și celălalt Drăgăneștii, dar, cu toate acestea, îi mai lasă lui Șerban Vodă o seamă de moșii pentru a-și înzestra fetele. Și, în sfârșit, încheie cu aceste vorbe care te fac să te gândești la măruntele drame (familiale), ale căror taine nu au pătruns până la noi, dar care mult (or) fi făcut să sângereze inima bătrânei postelnice:

«Feții mei, vă mai adaug o învățătură din cele ce știu că v'a învățat tatăl vostru și v'a legat cu blestem: acum, dar, și eu, aici, urmez să vă leg cu blestemul lui Dumnezeu și sub blestemul meu părintesc, ca să nu vă plecați urechile voastre sub ascultarea jupânelor voastre, de cele proaste și vrăjbitoare, care fac fraților neviață; nici să se amestece ele în vorba voastră ce veți avea voi între voi, sau pentru moșii, sau pentru alte trebi. Iară de veți avea cumva ceva bănuială, ca niște oameni, voi singuri în taină să vă tocniți și să vă împăcați, precum știți că și noi v'am păzit și v'am ținut pe toți la un loc neosebiți, așa și voi să îngăduiți unul altuia, ca nu cumva să vă stricați numele cel bun al neamului vostru».

Dar ei l-au stricat. Abia plecă bătrâna în pelerinaj la Sfântul Mormânt, (că) Șerban Vodă ceru de la frații lui catastiful moșiilor și diata mamei lor pentru a le cerceta. Nu le putu avea, spunând Cantacuzinii că nu știu unde sunt.

Doi ani mai târziu, (în) 1684, jupâneasa Ilinca se întorcea de la Ierusalim curată de păcate și încă sănătoasă și plină de energie. Fiul ei, Domnul Țării, îi ură bun sosit și-i ceru catastiful și diata. Mamă-sa refuză să i le dea. Șerban își rostogoli ochii de cărbuni și-și slobozi glasul de tigru. Ilinca rămase neclintită, Vodă trimise la ea pe Iacob, Patriarhul Constantinopolei, pentru a o îndupleca, postelniceasa nimic. Îi trimise pe Dosoftei, Patriarh al Ierusalimului și a toată Palestina, dar bătrâna rămase stâncă de piatră. Dosoftei mărturisește el însuși cum de două ori l-a chemat Vodă și, «călcând fățiș îngrijirea și hotărârea jupânesei Ilinca, ca unul ce stăpâna și era puternic, ne-a trimis îndărăt la dânsa ca să cerem și să luăm catastifele și toate hârtiile împărțelii de atunci, ca să le aibă el spre întemeierea și statornicirea acelei împărțeli. Iar ea, dacă am venit noi și am spus o astfel de poruncă, a răspuns că nu dă nici catastifele, nici scrisorile».

În fața acestei hotărâte voinți, Vodă se închină, așteptând de acum ceasul când mamă-sa va închide ochii – ceea ce se întâmplă abia 3 ani mai târziu.

La 2 martie 1687, jupâneasa Ilinca Cantacuzino muri, la vârsta de 76 de ani. Împrejurul patului ei de suferințe se afla tot neamul ei, feciori și nurori, nepoți și nepoate și Patriarhul Ierusalimului și ieromonahul Ștefan, duhovnicul muribundeii. Singur Șerban Vodă, chemat cu trebile domniei aiurea, nu era de față. Înainte de-a închide ochii pentru totdeauna, bătrâna, «fiind în toată firea, cu limba nescrântită, în mințile cele mai bune care le-a avut din tinerețe până la bătrânețe», a chemat din nou pe Mitropolitul Theodosie și în fața tuturor rudelor adunate a lăsat cu limbă de moarte să nu se schimbe nimic din testamentul ei din 1682, care a fost și rămâne voința ei cea din urmă.

Dar abia coborî trupul ei neînsuflețit în bolnița bisericii din Mărgineni, alături de-al postelnicului Constantin, că vrajba între frați începu. «Fiind Șerban Vodă om mânios și silnic, poftea să fie toate după părerea lui. Pentru care a cerut de la Mitropolit și i-a și dat scrisoarea (testamentul) și a luat-o precum i-a fost voia». Mai mult decât atât. Pentru a avea și după lege dreptatea de partea lui, el sili pe duhovnicul lui, ieromonahul Ștefan – egumenul Mănăstirii Sf. Apostoli, din mahala –, să ticluiască o scrisoare plină de neadevăruri, prin care mărturisea că «fericita Doamnă Ilinca postelniceasa, fiind pe moarte și slabă de tot, m'a chemat pe mine de-am scris o carte pentru niște sate (...), care am scris eu, cu mâna mea, și acea carte o țiiu frații Măriei Tale, și mărturie pui pe Dumnezeu cum că Doamna, cu gura ei, m'a învățat să scriu. Iară încă aproape n'am fost ca să înțeleg ce zice, fără numai dumnealui Constantin spătarul Brâncoveanu (...) vorbea cu Domnia ei și pe urmă venea la mine și-mi zicea: Zice Doamna să scrii cutare și cutare, și eu, ca un prost, scriam ce-mi zicea dumnealui. Iară pentru pecete, nu putea Doamna să pecetluiască, ci dumnealui, spătarul, au luat-o și au pecetluit-o».

De acum, cu o așa scrisoare în mâinile sale, Șerban Vodă strică diata măică-si și, făcând el împărțeala averii după placul lui, își luă, firește, *partea leului*. Optsprezece luni mai târziu, el muri subit în Palatul Domnesc din București, și, dacă zvonul ce umbla prin țară, că el a fost otrăvit de frații săi Constandin și Mihai era adevărat, apoi se vede acum lămurit că nu numai politica lui de închinare către Germania ar fi fost cauza acestui omor. După înmormântarea voievodului și urcarea în scaun a nepotului său Brâncoveanu, ieromonahul Ștefan răsufală de păcatul ce-l înăbușea și s'apucă să facă o nouă scrisoare, arătând cum se întâmplase cu adevărat

moartea postelnicesei care fusese «în mințile ei», însă cum defunctul voievod îl chemase la dânsul silindu-l să ticluiască acea mincinoasă scrisoare arătată mai sus «și, având Șerban Vodă pe duhovnicia mea mânia și rea pizmă, căci m-am aflat martor la amândouă diatele, lăudându-se că dacă nu-i voi face scrisoarea după *izvodul* ce-mi va trimite ca să fie acele diate întru nimic, nu va căuta că i-am fost duhovnic și Domniei Lui, ci tocmai cu ocna mă va pedepsi. Deci, temându-mă de urgie și de ură năprasnică, i-am făcut scrisoarea precum a vrut și a poftit; care scrisoare a mea, când s'ar ivi vreodată la vreunii de-ai lui Șerban Vodă ca să-și facă cu dânsa vreo îndreptare, acea scrisoare să nu se ție în seamă, că de mare nevoie și de groază am făcut-o».

Asemenea scrisori au mai dat și ambii Patriarhi, mărturisind cu autoritatea lor dinaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, că postelniceasa Ilinca fusese, și când își făcuse diatele, și când murise, în toată firea și în mințile ei cele bune, iar că scrisoarea popei Ștefan duhovnicul îi fusese smulsă cu sila de samavolnicul Șerban Vodă.

Și așa și-au luat frații Cantacuzinești moșiile înapoi; dar și păcatul unui fratricid și-l luară în suflet, stricând astfel, împotriva voinței postelnicesei, bunul nume al neamului lor. Și cum – zice-se – fapta rea nepedepsită nu rămâne (...), mai târziu, stolnicul Constandin își ispăși păcatul acestui omor” [16, pp. 415-420]. (Tot otrăvit avea să moară [17, p. 298], potrivit unor surse, și „bătrânul și mai ales obositul Alexandru Suțu” [1, p. 210], ultimul domn fanariot al Valahiei [7, p. 295], dar nu pentru împărțirea unor averi, ci din rațiuni politice superioare [17, p. 298]).

Să adăugăm că bătrâna Ilinca își dăduse duhul „în casa ei din capul podului Cilibiului”, mahalaua Sfinții Apostoli [16, pp. 418], ce se afla, deci, la câțiva pași de locul de pe Dâmbovița unde Toma și-a construit apoi palatul. Probabil că Toma moștenise terenul de la tatăl său, *aga* Matei [15], cel pomenit mai sus.

Aceste lucruri ne arată că atunci mahalaua era un fel de *fief* al Cantacuzinilor.

Cât despre Podul Cilibiului, vom mai discuta despre el.

Despre Dâmbovița: pe vremea aceea, „malurile ei nu erau deopotrivă de înalte, ceea ce făcea farmecul gârlei”, iar palatul lui Toma era clădit pe unul dintre acei piteni de deal [11, p. 27].

Atunci, orașul era mult mai mic decât îl știm noi. El se întindea cât actuala zonă centrală [18, p. 687], dar, chiar și așa, avea „o suprafață disproporționat (de mare) față de numărul locuitorilor” [19, p. 249] – care erau circa 20.000 de suflete [20] –, întrucât casele erau rare, fiind despărțite de vaste spații neconstruite, pe care se practica agricultura, în grădini, livezi și vii [9, p. 95].

Orașul era presărat atunci cu lacuri și bălți (heleșteul Câmpinenilor, heleșteul Bălenilor, heleșteul Brâncovenilor, heleșteul Dudescului, heleșteul Cucului, heleșteul Spurcatei ș.a. [21]), iar Dâmbovița – plină de scoici, care, în timpul Postului Mare, erau „mâncarea săracului” [22], nu delicatase, ca acum – avea din loc în loc *ostroave* [23, pl. 37], dar avea și propriii afluenți, traversând mahalalele Bucureștioara, Gârlița ș.a. [24].

De pildă, unul dintre brațele Dâmbovicioarei – apă ce izvora de la poalele Dealului Spirii – trecea prin fața Bisericii Sf. Spiridon-Vechi, apoi prin strada Apolodor, tăia Calea Rahovei și, după ce ajungea lângă zidurile palatului brâncovenesc de sub Dealul Mitropoliei (care va mai fi amintit în aceste rânduri), se vărsa în Dâmbovița [25, p. 107].

La momentul când marele boier și-a ridicat casele, în mahalaua despre care vorbim, bisericile Sfinții Apostoli și Sfântul Spiridon-Vechi existau deja, cea din urmă fiind, poate, încă din lemn [26; 27]. Putem considera, deci, cele două sfinte lăcașe – în care și azi vin să se roage cu smerenie credincioșii cartierului – martorii statornici și imparțiali ai lungii și încâlcitei istorii care a început aci.